

8. Oliynyk, V.S. (2000), "Constitutional right to liberty and personal integrity: concept and characteristic features", *Pravo Ukrainy*, no. 12, pp. 33-36.
9. Holovaty, S. (1996), *Konstytutsiyyi novykh derzhav Evropy ta Azii* [Constitutions of new states in Europe and Asia], Vyd-vo «Pravo», Kyiv, Ukraine.
10. "Personal integrity (right)", available at : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
11. "The Constitution of Ukraine : Law of Ukraine on 28 June 1996 (current as of 15.05.2014)", *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy*, 1996, no. 30, art. 141.

УДК 342.6

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Скибенко О.І., здобувач

*Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, Україна
Lex98@ukr.net*

У статті розкривається проблема процесу реформування статусу прокуратури України, починаючи з моменту проголошення її незалежності. Автор доводить, що функції, права та повноваження прокуратури, які дістались у спадок від репресивної радянської тоталітарної системи, не давали можливості перетворити прокуратуру в інститут захисту інтересів держави й громадян, а також необхідність подальшого реформування прокуратури в Україні в напрямі гуманізації її діяльності та приведення її до європейських стандартів.

Ключові слова: Конституція України, конституційно-правовий статус, функції, Генеральний прокурор, Кабінет Міністрів України, прокуратура України.

ПРОБЛЕМЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ ПРАВОВОГО СТАТУСА ОРГАНОВ ПРОКУРАТУРЫ УКРАИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ

Скибенко А.И.

*Национальная академия внутренних дел, пл. Солюменская, 1, г. Киев, Украина
Lex98@ukr.net*

В статье раскрывается проблема процесса реформирования статуса прокуратуры Украины, начиная с момента провозглашения независимости. Автор доказывает, что функции, права и полномочия прокуратуры, перешедшие в наследство от репрессивной советской тоталитарной системы, не давали возможности превратить прокуратуру в институт защиты интересов государства и граждан, а также необходимость дальнейшего реформирования прокуратуры в Украине в направлении гуманизации ее деятельности и приведения ее к европейским стандартам.

Ключевые слова: Конституция Украины, конституционно-правовой статус, функции, Генеральный прокурор, Кабинет Министров Украины, прокуратура Украины.

PROBLEMS OF LEGAL STATUS REFORMATION OF THE PROSECUTOR'S OFFICES OF UKRAINE AT MODERN STAGE

Skybenko O.I.

*National academy of internal affairs of Ukraine, sq. Solomianska, 1, Kyiv, Ukraine
Lex98@ukr.net*

The article reveals problems of the reform process of status of Prosecutor's Offices of Ukraine since the declaration of independence.

The author argues that the functions, rights and powers of prosecutor's office, which inherited from the repressive Soviet totalitarian system, did not allow turning the prosecutor's office into the institute

protecting interests of the state and citizens. Also, the author proves the need for further reform of the prosecution in Ukraine towards humanization of its activities and bringing it to European standards.

The analysis of began in Ukraine complex legal reforms aimed primarily at the gradual formation of the entire law enforcement system to bring it to a more civilized level of guaranteed by the Constitution of Ukraine maximum provision of the rights and freedoms of Ukraine citizens.

In addition, it is noted that legal reforms aimed at establishing an independent judiciary, which is oriented to the protection of human rights. These reforms could not get around prosecutors' offices as an integral part of law enforcement. Influenced by recent political events the place of imagination institute prosecution among branches of government is changed, structure, organization and various aspects of the prosecution are reformed. Thus, Ukraine Prosecutor's Offices is an autonomous system, which management vertical is marked with rigid subordination to the system of the Prosecutor General of Ukraine.

Considered draft amendments to the Constitution of Ukraine, namely the section that dealt with the prosecutor's office abolishment and a new system of prosecution proposed to include in the judiciary.

At the same time, domestic modern scientific literature and media include many arguments about the justification to preserve objective prosecution, especially as an independent body which has the authority to oversee the implementation of laws in the state.

Proposed term of office of the Attorney General is six years without right to be reappointed. Failure of reappointment is designed to prevent the accumulation of power; it should be considered that the six-year interval between the two mandates can have a similar effect. Attorney General may be prematurely dismissed "only on the grounds specified by law". Thus, the proposed reform of the prosecution complies with current European standards and previous recommendations of the Venice Commission.

The new Constitution of Ukraine should contain the main idea of preserving the prosecution as a single centralized system, and organization and procedure of prosecutors should be determined by a separate law.

Key words: Constitution of Ukraine, constitutional and legal status, functions, the Prosecutor General, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Prosecutor's Office of Ukraine.

Актуальність обраної нами теми статті пов'язана з тим, що сьогодні реформування прокуратури в Україні є однією з найбільш складних проблем, яка стосується передусім нашого суспільства та його виведення на більш високий щабель суспільно-політичного й конституційно-правового розвитку. Тому питання реформування конституційно-правового статусу органів прокуратури України є чи не найбільш злободенним. Від конституційно-правових змін напряду залежать подальші напрями реформування прокуратури, зокрема у сфері адміністративного управління прокуратурою, кримінально-процесуальній, судовій галузях тощо.

Питання, пов'язані з визначенням правового статусу прокуратури, завжди були предметом уваги правознавців, які досліджували проблеми конституційного права і прокурорського нагляду. Зокрема, в Україні проблемам конституційно-правового статусу прокуратури в Україні у своїх роботах приділяли увагу вітчизняні вчені-правники: С. Альперт, Д. Бакаєв, О. Бандурка, М. Біденко, Ю. Грошевий, К. Гуторіна, Л. Давиденко, В. Зеленецький, П. Каркач, В. Корж, М. Косюта, О. Мурашин, М. Руденко, В. Сапунков, В. Семенов, Є. Суботін, В. Сташис, Г. Тарнавський, В. Тацій, М. Якимчук та ін.

Проведення судової реформи, реформування кримінального судочинства, підготовка конституційної реформи в Україні значною мірою актуалізують проблему, яка пов'язана з правовим статусом органів вітчизняної прокуратури, визначенням її місця в системі органів державної влади з урахуванням відповідного досвіду, якого набула наша держава впродовж останніх майже 25 років незалежності.

Відповідно до чинної Конституції України, Прокуратура України становить єдину систему, на яку покладається таке: підтримання державного обвинувачення в суді; представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у

кримінальних справах, а також застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян. Перехідними положеннями чинної Конституції України також передбачено, що Прокуратура продовжує виконувати, згідно з чинними законами, функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів і функцію попереднього слідства до введення в дію законів, які регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, формування системи досудового слідства й набрання чинності законами, що регулюють її функціонування [4].

Стосовно зміни законодавства щодо регламентації діяльності прокуратури, то варто зазначити, що Закон України «Про прокуратуру», прийнятий у 1991 році, морально застарів, хоча зміни, які періодично вносились вітчизняним законодавцем до Закону України «Про прокуратуру», зазвичай відображали зміни в суспільстві загалом. Однак як детальне вивчення закону, так і практична робота органів прокуратури України доводили необхідність проведення кардинальних реформ як у їхній діяльності, так і в правовому регулюванні. Прийнята в 1996 році Конституція України хоча й не зовсім чітко, але визначила курс на реформування системи органів прокуратури, зокрема звільнення від виконання невластивих прокуратурі функцій. Проте ухвалені після прийняття Конституції України закони, у тому числі ті, якими вносились зміни в Закон України «Про прокуратуру», не лише не йшли по визначеному Конституцією курсу, а й, навпаки, поглиблювали суперечності.

Серйозною перепоною на шляху реформування роботи органів прокуратури стало й те, що функції, права та повноваження прокуратури, які дістались у спадок від репресивної радянської тоталітарної системи, не давали можливості перетворити прокуратуру в інститут захисту інтересів держави та громадян. Крім того, невластиві органам прокуратури демократичних держав нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство, а також безпосереднє здійснення досудового слідства залишалися в Україні останні 19 років після прийняття Конституції України аж до сьогодні. Для порівняння лише зазначимо, що основна сутність органів прокуратури в європейських державах зводиться до якісного представлення в суді публічного інтересу, а не в здійсненні державного нагляду за законністю, який перетворював прокуратуру з правоохоронного в каральний орган.

Вирішення вищезазначених завдань потребує глибокого наукового вивчення та осмислення основних конституційно-правових засад реформування прокуратури в Україні, з метою приведення зазначеного інституту у відповідність до конституційної моделі, а також удосконалення його організаційної структури і трансформації процесів та зв'язків у системі в дусі сучасної правової реформи.

Сьогодні розпочатий в Україні комплекс правових реформ спрямований насамперед на поетапне формування всієї системи правоохоронних органів з метою приведення її до більш цивілізованого рівня з максимальним забезпеченням гарантованих Конституцією України прав і свобод її громадян. Крім того, правові реформи націлені на становлення незалежної судової влади, зорієнтованої на захист прав людини. Зазначені реформи не могли обійти й органи прокуратури як невід'ємну складову правоохоронних органів. Під впливом останніх політичних подій значно змінилося уявлення про місце інституту прокуратури серед гілок державної влади, реформовано структуру, різні аспекти організації та діяльності прокуратури. Так, прокуратура України є автономною системою, управлінська вертикаль якої відзначається жорстким підпорядкуванням системи Генеральному прокуророві України [6, с. 42]. Але як показало прокурорська практика, наявна підпорядкованість у поєднанні з єдиноначальністю керівників органів прокуратури нерідко призводила до винесення ними необґрунтованих рішень, які часто виходили за межі компетенції прокуратури, а також порушували права та гідність як працівників прокуратури, так і громадян України.

Як відомо, 28 червня 1996 року Верховна Рада України прийняла нову Конституцію України, яка 13 липня того ж року була оприлюднена й набрала чинності. Із цього часу прокуратура України вступила в новий етап свого розвитку, який характеризується поступовим переходом до функцій, передбачених у ній.

Конституція України є базою для правового оформлення сучасних політичних, економічних і духовних реалій у вітчизняному суспільстві. Відповідно до її положень, викладених у розділі VII, прокуратура України становить єдину систему, на яку покладається таке: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2) представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4) нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних із обмеженням особистої свободи громадян [4, ст. 121].

Прокуратуру України очолює Генеральний прокурор України, який призначається на посаду за згодою Верховної Ради України та звільняється з посади Президентом України. Верховна Рада України може висловити недовіру Генеральному прокуророві України, наслідком чого є його відставка з посади.

Строк повноважень Генерального прокурора України – п'ять років [4, ст. 122].

Організація й порядок діяльності органів прокуратури України визначаються законом [4, ст. 123]. Відповідно до Перехідних положень Конституції України [4, п. 9, розділ XV, с. 52], прокуратура продовжує виконувати функцію нагляду за додержанням і застосуванням законів та функцію попереднього слідства до введення в дію законів, які регулюють діяльність державних органів щодо контролю за додержанням законів, сформування системи досудового слідства й набрання чинності законами, що регулюють її функціонування.

Водночас варто підкреслити, що конституційні засади прокуратури України передбачені не тільки в згаданих нормах. Повноваження й форми здійснення прокурорського нагляду визначаються – прямо або побічно – і конституційними нормами про державний і суспільний устрій, про права і свободи людини та громадянина, про повноваження й компетенції вищих органів влади, органів правосуддя, місцевого самоврядування.

Загалом Основний Закон України вирішив два головні організаційні питання щодо прокуратури. Це передусім збереження прокуратури як єдиної централізованої системи й те, що організація та порядок діяльності органів прокуратури визначаються окремим законом [4, ст. 123].

Ці конституційні норми, безперечно, становлять основні політичні та юридичні підвалини правових норм відповідного законодавства про прокурорський нагляд.

Щодо конституційно-правового статусу вітчизняної прокуратури, то в сучасній науковій вітчизняній літературі та засобах масової інформації висловлюється багато аргументів щодо обґрунтування необхідності й об'єктивної потреби збереження прокуратури передусім як самостійного органу, який здійснює повноваження щодо нагляду за виконанням законів у державі. У статті вважаємо за доречне навести найважливіші із цих аргументів. По-перше, це багаторічна діяльність прокуратури колишнього СРСР як органу захисту законності, особливо в 1920-ті роки та в період десталінізації, коли її діяльність щодо нагляду за точним і однаковим виконанням законів виявилася найбільш ефективною [1, с. 30]. По-друге, не менш важливий той факт, що жоден із наявних державних органів не може перебрати на себе наглядові функції прокуратури [1, с. 53–54]. По-третє, накопичений російський, згодом радянський і власне вітчизняний досвід прокурорського нагляду не має собі прямих аналогів у світовій історії. Прокуратура наша поєднує в собі багатопланові, публічні за своєю сутністю функції. По-четверте, про необхідність збереження прокуратури як самостійного органу, її загальнонаглядової діяльності прямо говорить потреба в забезпеченні реальної, ефективної, всеохопної охорони Конституції України [5, с. 7].

Інша група науковців – С.П. Головатий, В.І. Шишкін, В. Костицький та ін. [3, с. 139] – обґрунтовують тезу про те, що принцип поділу влади не залишає місця для самостійної наглядової ролі прокурорської системи й тому необхідно зарахувати прокуратуру або до судової гілки влади, або до структури виконавчої влади.

Про те, що це питання подальшого визначення конституційно-правового статусу органів прокуратури залишається відкритим, свідчить і те, що Конституція України зафіксувала припис, згідно з яким організація й порядок діяльності органів прокуратури нашої держави мають бути визначені законом.

Загалом у сучасній правовій науці щодо конституційно-правового статусу органів прокуратури сформувалися такі погляди. Одні фахівці вважають, що прокуратура має перебувати в системі законодавчої влади й від її імені здійснювати нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів [3, с. 139–140]. Інші пропонували включити її до судової влади як орган кримінального переслідування та підтримання державного обвинувачення в суді [5, с. 5–7]. Третя ж група науковців пропонує обмежитися функцією виконавчої влади й розмістити прокуратуру в структурі Міністерства юстиції. Четверті роблять спроби намітити в системі поділу влади особливу, контрольну владу. Свої міркування ці науковці виводять із того, що в будь-якої держави є універсальна контрольна функція, яка впливає із сутності публічної, державної влади. Ця функція, очевидно, реалізується особливою гілкою влади – контрольною [9, с. 11-12]. До неї зараховують конституційні ради, прокуратуру, інститут державних правозахисників (омбудсменів), генеральних контролерів (аудиторів) [10, с. 13]. Підтримуючи цю точку зору, вітчизняні вчені Ю.М. Грошевой і В.Я. Тацій також зараховують прокуратуру до контрольної-наглядової гілки влади [8, с. 318].

Отже, наявність протилежних пропозицій стосовно реформування конституційно-правового статусу прокуратури є значною мірою наслідком унеможливлення однозначного вирішення питання щодо того, чи має бути місце для прокуратури серед гілок державної влади – законодавчої, виконавчої та судової.

Більшість вітчизняних дослідників є прихильниками збереження прокуратури як органу нагляду за додержанням і застосуванням законів. Однак сьогодні у зв'язку з останніми політичними подіями й змінами до Конституції України сучасна прокуратура України опинилася, як зазначає М.В. Савчин, «у підвищеному стані через вступ у силу нового закону про прокуратуру» [7]. Справа в тім, що Закон України «Про прокуратуру» з 15 липня цього року набрав чинності, тоді як напрями реформування конституційно-правового статусу прокуратури ще не були закріплені в новій Конституції України. У цьому контексті відзначимо, що Венеціанська комісія впродовж багатьох років наголошувала на тому, що основою найсерйозніших критичних зауважень стосовно судових органів і органів прокуратури України є Конституція України [11]. У всіх своїх висновках щодо судової системи та прокуратури Комісія завжди вказувала на необхідність унесення змін до Конституції, стверджуючи, що без змін у Конституції реформування судової системи було б лише частковим і не відповідало б європейським стандартам у повному обсязі [11]. Поряд із цим Венеціанська комісія відзначала, що ефективне реформування судової системи України – це питання не лише прийняття відповідних конституційних положень, а й політичної волі та бажання створити дійсно незалежну судову систему.

У цьому стосунку вважаємо за необхідне дати характеристику пропонованим змінам до Конституції України в частині правосуддя.

Так, проект змін до Конституції України, розділ VII яких стосувався прокуратури, скасовується, нову систему прокуратури пропонується включити до судової системи. Також у пункті 1 статті 131 перелічено повноваження прокуратури, які стосуються, по-перше, підтримання публічного обвинувачення в суді, а по-друге, досудового розслідування, інших питань під час кримінального провадження та нагляду за негласною діяльністю органів

правопорядку. Третє повноваження прокуратури полягатиме в «представництві інтересів держави та суспільства в суді у випадках і в порядку, визначених законом» [11].

Крім того, прокурор втрачає свої непрокурорські повноваження; у нього залишається право представляти інтереси держави за «виняткових обставин». Такі залишкові та виключні повноваження, на думку членів Венеціанської комісії, є легітимними, якщо вони здійснюються в спосіб, за якого дотримується принцип поділу державної влади, у тому числі повага до судової незалежності, принципи субсидіарності, спеціалізації, неупередженості прокурорів і рівності сторін.

Стосовно конституційно-правового статусу Генерального прокурора, то, відповідно до запропонованих змін, він призначається та звільняється з посади Президентом України за згодою Верховної Ради (хоча й без кваліфікованої більшості, яка насправді необхідна). Норму про повноваження Верховної Ради висловлювати недовіру Генеральному прокуророві та ініціювати його відставку також було вилучено [11].

Водночас строк повноважень Генерального прокурора становить шість років без права бути призначеним повторно. Неможливість повторного призначення має на меті запобігти акумулюванню влади; на нашу думку, шестирічний інтервал між двома мандатами може мати подібний ефект. Генеральний прокурор може бути достроково звільнений із посади «виключно з підстав, визначених законом». Отже, запропонована реформа прокуратури відповідає чинним європейським стандартам і попереднім рекомендаціям Венеціанської комісії [11].

Отже, проблема реформування конституційно-правового статусу органів прокуратури України сьогодні залишається однією з найбільш серйозних проблем. Як бачимо, в суспільстві та вітчизняній правовій науці немає однозначної думки щодо цього питання. Тому на завершення автор статті вважає за необхідне висловити свою думку щодо порушених у статті проблем. Виходячи як із власне українського вітчизняного, так і міжнародного досвіду, вважаємо слушною ідею зарахування прокуратури до судової гілки влади. Саме це дасть прокуратурі змогу позбутися невластивих їй карально-репресивних функцій і стати справжнім захисником природних прав і свобод громадян України. Крім того, не витримує критики й ідея наділення органів прокуратури додатковими наглядовими функціями, оскільки навіть наявні функції нею виконуються неефективно. Як приклад лише зазначимо, що нині належним чином не розслідувана причетність жодної посадової особи до розстрілу Небесної сотні. На нашу думку, такий стан речей виглядає неприйнятно з погляду поваги до гідності та прав людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Басков В.И. Прокурорский надзор в СССР : учеб. для студентов вузов / В.И. Басков. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1991. – 304 с.
2. Про прокуратуру : Закон України від 05.11.1991 р. № 1789-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T178900.html.
3. Кожевников Г.К. Некоторые вопросы (проблемы) концепции прокурорского надзора в условиях формирования правового государства / Г.К. Кожевников // Проблемы государства и права Украины. – К. : УМК ВО, 1992. – С. 139-140.
4. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВРб (тлумачення від 15.03.2016 р., підстава v001p710-16) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Потебенько М. Інститут державності / М. Потебенько // Вісник прокуратури. – 2001. – № 1 (7). – С. 3-7.
6. Руденко Н. Прокуратура и положения новой Конституции Украины / Н. Руденко //

Законность. – 1997. – № 1. – С. 40-44.

7. Савчин М. Конституционная реформа и доступ к справедливому правосудию / М. Савчин // Зеркало недели. – 3 октября 2015 г. – № 36-37 (232-233). – С. 2.
8. Тацій В.Я. Органи прокуратури України / В.Я. Тацій, Ю.М. Грошевой // Конституційне право України : підручник / за ред. В.Я. Тація, В.Ф. Погорілка, Ю.М. Тодики. – К. : Український центр правничих студій, 1999. – С. 317-334.
9. Чиркин В.Е. Контрольная власть / В.Е. Чиркин // Государство и право. – 1993. – № 4. – С. 11-12.
10. Шульженко Ю.Л. Конституционный статус прокуратуры Российской Федерации / Ю.Л. Шульженко. – М. : Институт государства и права Российской Федерации, 1999. – 41 с.
11. За демократію через право : Проміжний висновок щодо запропонованих змін до Конституції України в частині правосуддя. Висновок №803/2015 [Електронний ресурс] // Європейська комісія (Венеціанська комісія). Неофіційний переклад. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/>

REFERENCES

1. Baskov, V.I. (1991), *Prokurorskiy nadzor v SSSR : ucheb. dlya studentov vuzov* [Procurator's supervision in USSR : textbook for students], Izd-vo of the Moscow university, Moscow, Russia.
2. “On the Public Prosecutor's Office” : Law of Ukraine on **05.11.1991 № 1789-XII**, available at : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T178900.html.
3. Kozhevnikov, H.K. (1992), “Some issues (problems) of the concept of the procurator’s supervision in terms of formation of constitutional state”, *Problemy gosudarstva i prava Ukrainy* [Problems of state and law of Ukraine], UMK VO, Kyiv, pp. 139-140.
4. “Constitution of Ukraine” : Law of Ukraine on 28.06.1996 № 254к/96-ВРб (interpretation on 15.03.2016, grounds of v001p710-16), available at : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Potebenko, M. (2001), “Institution of statehood”, *Visnyk prokuratury*, no. 1 (7), pp. 3-7.
6. Rudenko, N. (1997), “Procuracy and regulations of the new Constitution of Ukraine”, *Zakonnost*, no. 1, pp. 40-44.
7. Savchin, M. (2015), “Constitutional reform and access to the fair justice”, *Zerkalo nedeli*, Octobers 3, 2015, no. 36-37 (232-233), p. 2.
8. Tatsiy, V.Ya. and Hroshevoy, Yu.M. (1999), “Prosecution authorities of Ukraine”, Tatsiy, V.Ya., Pohorilko, V.F. and Todyka, Yu.M. *Konstytutsiyne pravo Ukrayiny : pidruchnyk* [Constitutional law of Ukraine : textbook], Ukrayinskyi tsentr pravnychkykh studiy, Kyiv, pp. 317-334.
9. Chirkin, V.E. (1993), “Control power”, *Hosudarstvo i pravo*, no. 4, pp. 11-12.
10. Shulzhenko, Yu.L. (1999), *Konstitutsionnyy status prokuratury Rossiyskoy Federatsii* [Constitutional status of the procuracy of the Russian Federation], Institute of the state and right for Russian Federation, Moscow, Russia.
11. “For Democracy through Law” : Preliminary opinion on the proposed constitutional amendments regarding the judiciary of Ukraine. Opinion №803/2015, European Commission (Venice Commission). Unofficial translation, available at : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/>